

5 – 6 Yaş: Okul öncesi dönemden okul dönemine geçiş yapan bu yaş çocukları artık yavaş yavaş kendi ayakları üzerinde durmaya başlamışlardır. Yuva ve ana hazırlık sınıfı derken ilkokul birinci sınıfa başlayan çocukların dünyasında artık sadece ailesi yoktur. Dış dünyaya ait beceri ve sorumlulukları kazanmaya hazır duruma gelmişlerdir. Artık kendi başlarına giyinip soyuna bilirler. Belki hala bu becerileri anne babanın beklediği kadar çabuk değildir. Ama hızlanmaları için kendi başlarına giyinmeye devam etmeleri gerekir. Eğer anne baba sabredemeyip bu seferde “ben giydireyim” derse o zaman bu becerinin gelişmesi gecikecektir. Ayrıca eğer bir yere geç kalınması söz konusu ise çocuğun hazırlanması için yeterli zaman verildikten sonra geç kalmanın sonucunu çocuğun yaşaması da sorumluluk duygusunun gelişmesi için önemlidir.

Bu yaş grubundaki çocuklar kendi ile ilgili sorumlulukların yanı sıra tüm aileyi ilgilendiren sorumlulukları da yerine getirebilirler, ev işlerinde yardım edebilirler (sofrayı hazırlamak gibi).

7 – 12 Yaş: Bu yaş döneminde artık okul çocuğun hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla sorumlulukların çoğu da okul ile ilgilidir. Ödev yapmak, okul eşyalarına sahip olmak, gerekli materyalleri unutmamak, okul ve sınıf kurallarına uymak gibi. Tabi ki evdeki sorumluluklar da devam etmektedir; çalışma masalarını düzenlemek, odalarını toplamak, giysilerini dolaba yerleştirmek vb.

12 – 16 Yaş: Ergenlik dönemi sorumluluklar açısından zor bir dönemdir. Çünkü çocuğunuz artık kendi kişiliğini arayan anne babanın kuralları yerine alternatif kurallar arayan bir genç olmuştur. Kendi ayakları üzerinde durmak, özgürlüğünü ilan etmek en önemli hedef haline gelmiştir. Bu nedenle özgürlüğün aslında bir sorumluluklar bütünü olduğunu anlamalarına yardım etmek, anne babalara düşen en önemli görevdir. Bu dönem ortaya çıkan davranış ve disiplin sorunların anne baba, çocuk arasındaki iletişimi ve duygusal bağı güçlendirerek üstesinden gelmek gerekecektir.

Çocuklarda Sorumluluk Duygusu

Günce Psikolojik Danışmanlık Eğitim ve Grup
Çalışmaları
Merkezi

Tel: 0 216 380 76 85

Fax: 0 216 380 78 02

Email: info@guncedanismanlik.net

Tüm yayın hakları Günce Psikolojik
Danışmanlık ve Eğitim Merkezi'ne aittir.

Bilgi Yayını 6
www.guncedanismanlik.net

Çocuklarda Sorumluluk Duygusu

Kişisel özellikler belirleyici olsa da genel olarak sorumluluk duygusu öğrenilen ve kazanılan bir beceridir. Çocuğun hayatındaki her beceriyi öğreten ve geliştirmesine yardım eden anne-baba, sorumluluk duygusunun gelişiminde de baş role sahiptir.

Anne-babalar için çocuklarının sorumluluk sahibi olması daha çok okul hayatı ile birlikte gündeme gelir. Eşyalarına sahip çıkmak, ev ödevlerini yapmak, ders çalışmak bir çocuğun sahip olması gereken en temel sorumluluklardır. Ancak sorumluluk bilincini geliştirmek için okul yıllarını beklemek anne-babaların hayal kırıklığı yaşamalarına neden olabilir.

Sorumluluk bilinci aşamalı olarak gelişen bir beceridir. Çocuklar bir sabah yataklarından kalktıklarında bir anda sorumluluk sahibi bireyler olmazlar. Hayat ile ilgili öğrenilen tüm diğer beceriler gibi sorumluluk sahibi olmak için de pratik yapmak gerekir. Sorumluluk duygusunu geliştirmek için anne-babanın çocuğun yaşına, cinsiyetine ve kişisel özelliklerine uygun görevleri çocuğun yapmasına fırsat vermesi, istenilen davranışlar için model oluşturması ve çocuğun gösterdiği olumlu davranışları pekiştirmesi gereklidir.

Sorumluluk duygusunu geliştirirken:

Küçük Adımlar: Büyümek, bir birey olarak yetişmek uzun bir yoldur ve anne-babanın rehberliğine her zaman ihtiyaç vardır. Nasıl çocuğun her yeni öğrendiği davranışı bir kerede mükemmel olarak yapmasını beklemiyorsak sorumluluk bilinci için de bunu beklememek gerekir. Küçük yaştan itibaren sorumluluk bilincini geliştirmek için fırsatlar yaratmak, çocuğun acemice denemelerini sabır ve sevgi ile desteklemek önemlidir. İleride sorumluluk sahibi bir birey olması için çocuğunuzun 10 yaşına gelip sorumluluk almasını beklemeyin, sorumluluk yaşamın ilk yıllarından itibaren kazanılan ve küçük adımlarla geliştirilen bir beceridir. Küçük adımları takip ederken çocuğun gelişen becerileri ile orantılı olarak kendisi ile ilgili sorumlulukları alması için desteklenmesi önemlidir. Çocuk çatal kaşık kullanmaya başladıktan sonra "becere bildiği kadarıyla" yemek yemek onun sorumluluğudur. Doğal gelişimin işaretlerini dikkate almak sorumluluk bilincini kazandırılmasını kolaylaştırır.

Yaşayarak-Yaparak Öğrenme: Çocuklar en etkili olarak yaşayarak ve yaparak öğrenirler. Bu nedenle sorumluluk duygusunun gelişmesinde en etkili yöntemlerden biri çocuğun davranışının sonucunu yaşamasına fırsat vermektir. Anne-babalar genellikle çocuklarını olumsuzluklardan koruma içgüdüleriyle hayatı çocuklar için kolaylaştırmaya çalışırlar. Sabahları okul için giysileri giydirmek, ayakkabıları bağlamak, ödevini yapmadan okula

gidip de öğretmeninden uyarı almasını diye ödev ile ilgili araştırmaları yapmak... tüm bunlar kısa vadede çocuğu olumsuz sonuçlardan korur gibi görünse de uzun vadede maalesef kişilik gelişimini, özgüven oluşumunu olumsuz olarak etkileme riskini taşırlar. Biri her gün sizin için işlerinizi yapsa siz işinizi yapmak için çaba gösterir miydiniz? Çocuklar da doğal olarak anne-baba tarafından desteklenen becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duymazlar, daha doğrusu duymuyor gibi görünürler ama bir gün anne-baba desteğini azalttığında o zaman büyük zorluklar yaşarlar. Çünkü zamanın da gelişmeyen becerileri sonradan kazanmak için çok daha fazla emek harcamak gerekir.

Bütünü parçalara bölmek: Çocuğunuza öğretmek istediğiniz davranış ne olursa olsun mümkün olan en basit basamaktan başlayın. Bir yetişkin bile dağınık bir odaya girdiğinde nereden başlayacağını bilemeyip umutsuzluğa düşebilir. Eğer çocuğunuzun odasını toplamasını istiyorsanız öncelikle işleri basamalandırın. Birinci basamak oyuncakları kutularına yerleştirmek, ikinci basamak kirliliği ve temiz çamaşırları ayırmak, kirliliği kirli sepetine, temizleri ait oldukları yerlere yerleştirmek olabilir. Motivasyon başarı için birincil koşuldur. Çocuğunuzun kendisi ve ev ile ilgili sorumlulukları yerine getirmesini sağlamak için yaratıcılığınızı kullanın; örneğin bir gün müzik eşliğinde ev temizleme partisine ayırın.

Olumlu Davranışları pekiştirin: İnsan davranışları ile ilgili en temel kurallardan biri ilgi gösterilen davranışın tekrar etmesidir. Bu nedenle çocuğunuz verilen sorumluluğu yerine getirdiğinde bu davranışını fark edip ona bundan duyduğunuz memnuniyeti belli ederseniz bu davranışın tekrar etme olasılığı yükselecektir. Olumlu geri bildirim vermek "Aferin oğlum, odanı bu kadar güzel topladığın için seninle gurur duyuyorum" ya da daha önceden belirlenmiş bir ödül vermek "odanı topladığına göre bu hafta sonu sinemaya gidebilirsin" davranışın tekrarını güçlendirecektir. Ödül kullanmak özellikle yeni bir davranışın kazandırılmasına ya da çocuğun motivasyonunu arttırmak için etkili bir yöntemdir. Burada önemli olan kazandırılmak istenilen davranışın çok açık bir şekilde çocuğa anlatılması ve ödül sisteminin nasıl işleyeceğinin açıklamasıdır. Örneğin çalışma masasının düzenlenmesi için haftalık bir çizelge hazırlanıp, düzenli olan her gün için bir yıldız yapıştırılıp, hafta sonunda kazanılan yıldızlara göre daha önceden belirlenmiş ödüllerden birini kazanması gibi bir düzenlemeyi takip edebilirsiniz.

Model Olun: Sorumluluk bilincinin gelişmesinde en önemli nokta ise anne babanın çocuğa model olmasıdır. Eğer anne baba günlük hayat ile ilgili kendi sorumluluklarını aksatıyorlarsa ya da

bin bir zorlukla isteksizce yapıyorlarsa, çocuklar da sorumluluklarla ilgili olumsuz duygular yaşayacaklardır.

Sorumluluk duygusu ile özgüven gelişimi arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır. Kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılama becerisini kazanan çocuğun, anne-babaya veya diğer yetişkinlere duyduğu bağımlılık giderek azalır. Davranışlarının sonucunu yaşadıkça, gelişen becerilerini kullandıkça çocuğun kendine olan güveni artar.

Yaşa uygun sorumluluklar nelerdir?

Çocuğunuz kaç yaşında olursa olsun, yapabileceği yaşına uygun sorumluluklar bulunabilir. Önemli olan çocuğun becerileri dahilinde sorumlulukları ondan beklemektir.

2 – 3 Yaş: Bu yaş grubundaki çocuklar basit giyecekleri (yelek gibi) kendi başlarına giymeyi öğrenebilirler. Çatal kaşık kullanmak için kas gelişimleri yavaş yavaş yeterli düzeye geldiğinden biraz acemici de olsa çatal kaşık kullanabilirler. Çatal kaşık kullanmakta olduğu gibi bardaktan su içme denemeleri de bu yaşta gözlemlenebilir.

Bu alanların tümünde önemli olan çocuğun ileriki yaşlarda bu becerileri geliştirip kullanabilmesi için mümkün olduğunca fazla pratik yapmasına olanak vermektir. Yemeğini biraz dökerek yediği için annesi tarafından yedirilen bir çocuğun çatal kaşık kullanma becerileri, yemeği kendi başına yemeği denemesine fırsat verilen çocuğa göre daha yavaş gelişecektir.

3 – 4 Yaş: Bu yaşlarda çocuklar basit ev işlerinde yardımcı olabilirler. Örneğin kendi oyuncaklarını sepetine yerleştirebilir. Öz bakım becerilerini kendi başına yapmak için ilk adımı atabilirler; diş fırçalamak, elini yüzünü yıkamak gibi. Tabi bu becerileri anne babayı birebir gözlemleyerek ve onların desteği ile deneyerek geliştireceklerdir. Ayrıca bu yaşta ayakkabılarını giyebilirler. Ama bağcıkları bağlamak için hala yardıma ihtiyaçları vardır.

4 – 5 Yaş: Önceki yaş gruplarında gözlemlenen becerilerin yanı sıra bu yaşta çocuklar eşyalarını toplayıp, ufak tefek işlerde yardım edebilirler (toz almak gibi) ayrıca çatal, kaşık ve bıçak kullanma becerileri tam olarak geliştiğinden sofraya uygun şekilde yemek yiyebilirler. Bu yaşta çocuğunuzdan odasındaki oyuncakları toplamasını, kendi başına elini yüzünü yıkamasını, yemeğini yemesini, masa hazırlanırken bir şeyleri (örneğin tuzluk) götürmesini bekleyebilirsiniz.